

XXIII. János pápa – Egy ember, aki engedte, hogy az Úr vezesse

Április 27-én, az Isteni Irgalmasság vasárnapján Ferenc pápa szentté avatja elődeit, XXIII. Jánost és II. János Pált. Török Csaba teológus írásával emlékezünk XXIII. János pápára.

2013. július 28-án, hazatérőben a Rióban rendezett ifjúsági világtalálkozóról, Ferenc pápa – újságírói kérdésre válaszolva – elmondta, miért tekinti példaképnek a nemsokára szentté avatandó Angelo Roncallit: „XXIII. János kicsit olyan, mint a »falusi pap«, egy pap, aki minden hívőt szeret, aki képes gondot viselni a hívőkre, ezt tette püspökként és nunciusként is. Bátor ember, jó falusi pap, hatalmas, hatalmas humorérzéssel, s nagy életszentséggel. Nagy, nagy ember! És aztán a zsinat: az Isten hangjára figyelmes ember, mert ez a gondolat a Szentlélektől jött neki, jött neki, s ő figyelmes volt. XII. Piusz már gondolt arra, hogy megszervezi a zsinatot, de a körülmények nem voltak megfelelők erre. Úgy hiszem, XXIII. János nem gondolt a körülményekre: megérezte, s megtette. Egy ember, aki engedte, hogy az Úr vezesse”.

Ez a személyes hangvételű vallomás megmutatja nekünk azt a XXIII. Jánost, aki minden mosolygós, „nagyapás” kép mögött rejtezik, azt a pápát, akit Isten történelemformáló emberré tett egyházában – s ennek a nagyságnak a kicsinység, ennek a nagyszerűségnek az alázat és az egyszerűség volt az útja. A gyengéd, szeretetet közvetítő gesztusok, a derűs mosolyok pápája Isten mélységéből merítette élete minden fényét, ragyogását, erejét. „A világ már nem vonz. Teljesen és kizárólagosan Istené akarok lenni, hogy átjárjon a fénye, s ragyogjon fel bennem az egyház és a lelkek iránti szeretet” – írta egyszer.

A világ, a nem hívők is megértették ezt az üzenetet. A közelség megannyi megnyilvánulási formája megnyitotta az emberek szívét a pápa felé, aki már előbb nyitott szívvel lépett melléjük az élet útján. Ennek a belső viszonyulásnak, érzületnek szép visszatükröződése az a legendássá vált beszéd, amelyet a II. Vatikáni Zsinat megnyitásának estéjén, 1962. október 11-én mondott el dolgozószobája ablakából. Naplemente után a rómaiak s a zarándokok fáklyás körmenetet rendeztek, amely a Szent Péter térre érve a sok apró fényből végül keresztet formált. A pápa így fordult a téren lévőkhöz: „Azt mondhatjuk, hogy ma este még a hold is sietett... nézzétek csak, ott fent... hogy megnézzé ezt a látványosságot. Amikor hazatértek, otthon találjátok majd a gyermekeket. Simogassátok meg őket, s mondjátok nekik: »Ez a pápa simogatása«”.

Honnan eredt ez az olyannyira emberi, mégis isteni életszentség? Többször beszélt arról, hogy szülei, a jó sotto il montei öregek mennyit adtak neki: hitet, imádságot, emberi példát. Hogy később az egész világ plébánosa, pápaként is jó falusi pap lehetett (bár soha nem volt vidéki plébános), ennek az emberi gyökérnek köszönhető. Ugyanakkor ott van a másik, a sokkal lényegesebb tényező: maga az Isten. Angelo Roncalli sem külsejével, sem adottságaival nem tűnt ki a társai közül, később maga is viccelődött alkatán, megjegyezve: a pápaválasztás nem szépségverseny. Aki papnövendékként vagy a bergamói püspök titkáraként ismerte, nem sejtette azt a jövőt, amely előtte áll. Lelkiismeretes és elkötelezett munkát végzett, a szent tudományokban sem volt járatlan – mégis végig megmaradt egyszerűnek, ki nem tűnőnek. Mint később az *Egy lélek naplójában* írta, az alázat és az egyszerűség szinte lényéből fakadt, ezek adtak neki belső békét és nyugalmat. Ő maga sem gondolta, hogy valami kiemelkedőt vár tőle az Isten. Később leírta, hogyan méricskélte magát a nagy szentekhez, például Gonzága Szent Alajoshoz, hogyan látta be: képtelen az ő nagyságukat felérni.

Ám itt érkezett el az áttörés, az igazán lényeges felismerés: az Isten által személyesen neki kiszabott pálya tudatos elfogadása, a nem mások mintáját követő, hanem teljességgel egyedi, az egyéniség által meghatározott életszentség útjának járása. Élete csodálatosan mutatja a szentírási bölcsesség igazát: azt, hogy Isten az emberi gyöngeségben mutatkozik végül erősnek. Így tudott elképesztő, bátor és megrendítő tetteket végbevinni a földrengéstől sújtott Bulgáriában, segítve az ortodoxokat, Isztambulban, hamis keresztlevelekkel mentve a zsidó menekültek, de még Párizsban is, ahol a világháború zárásakor s az azt követő években aktívan részt vett a nemzetközi (és eszmerendszer-közi) párbeszéd bontakozásában (állítólag ez utóbbi állomáshelyén jegyezte meg: „Olykor jobban érzem magam a nem hívők, mint a fanatikus katolikusok között”). Önismeretét és szerénységét dicséri a mondás, amelyet állítólag pápává választása után fogalmazott meg: „Én nem vagyok nagy szent, nagy politikus vagy nagy tudós, mint az elődeim. De velem jó dolgok lesz”.

Mivel ezt egy figyelmesen és nyitottan hallgató ember mondta, szavai túlnőttek saját egyháza látható határain. A legnagyobb magától értetődőséggel tárta fel, nyújtotta a szentet az egész emberiségnek. Ez a természetesség lett legnagyobb emberi erénye, amikor a világunkat fenyegető fizikai és lelki veszélyek terén kellett dialógust kezdenie, hidat létesítenie a felek között, vagy emlékeztetnie arra az igazságra, amelyet jelmondatául is választott: *Oboedientia et pax – engedelmesség és béke*. Nemcsak egyháztörténeti súlyú lépései, amelyek jól ismertek, de világpolitikai szintű fáradozásai is, mint Hurscov lányának fogadása a Vatikánban, a kubai rakétaválság idején tett erőfeszítések, vagy éppenséggel a II. Vatikáni Zsinat mint az első, a második és a harmadik világon átívelő esemény mind-mind annak a jele, hogy egy bergamói parasztfiú, akinek Isten volt a mindene, aki menekült a nagyság és a hatalom elől, hogyan tudta Jézus evangéliumát életté váltani önmagában, egészen személyes módon, s szentségével hogyan tudott jellé válni az egész világ számára.

Ezt a titkot így összegezte nem sokkal halála előtt: „Alázatos és immár hosszú életem úgy bontakozott ki, mint egy gombolyag, az egyszerűség és tisztaság jegyében. Semmibe sem kerül, hogy beismerjem és elismételjem: semmi vagyok, s egy nagy semmit érek”. Van ennél hatalmasabb élet? Van ennél gazdagabb evangéliumi szentség? Komoly, mély és elgondolkodtató üzenet ez korunknak – Szent XXIII. János pápától.

Török Csaba / Magyar Kurír